

ND

793

L73

H4

1908

B

917,563

STUDENTFÖRENINGEN

VERDANDIS
SKRIFTER.

136. - 448 - 37

Carl H. Hedberg

BRUNO LILJEFORS

EN STUDIE

AV

TOR HEDBERG

ANDRA UPPLAGAN

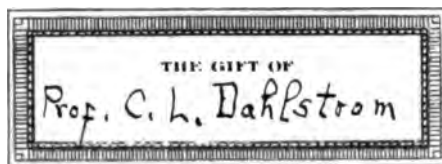
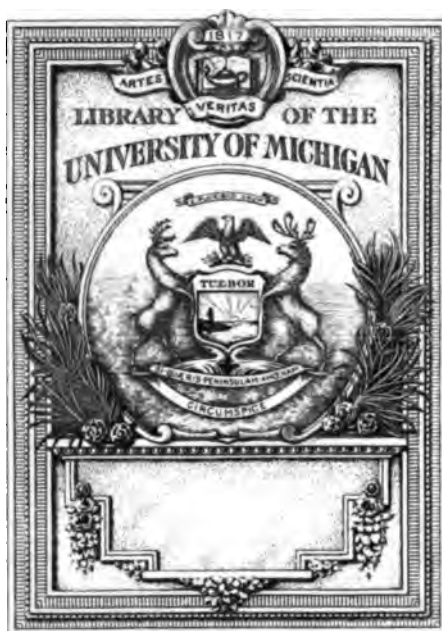
STOCKHOLM

50
ÖRE

ALBERT BONNIER

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

•

•

•

.

•

•

.

•

.

www.libtool.com.cn

Bruno Liljefors.

STUDENTFÖRENINGEN VERDANDIS SMÅSKRIFTER. 136.

www.libtool.com.cn

BRUNO LILJEFORS

EN STUDIE

AV

TOR HEDBERG

MED 16 BILDER

ANDRA UPPLAGAN

(Femte – åttonde tusendet.)

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

www.libtool.com.cn

Föret tryckt i Ljus' serie av konstnärsmonografier.

ND
793
.L73
H4
1968

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1908

Professan C. L. Dahlsbröm
7-27-1932

Änder i vassen.

Thielska galleriet.

Bruno Liljefors' farfar, vilken antog det nu så berömda namnet, var bonde, fadern, Anders Liljefors, handelsman i Uppsala. I moderns släkt, hon var dotter till en på sin tid ansedd stenhuggare Lindbäck, fanns det vallonblod. Farfadern skall hava varit en ivrig och säker jägare av den gamla stammen, faderns enda förbindelse med jaktsporten var däremot att han hade kruthandel. I stället var han konstnärligt och mekaniskt begåvad och en lidelsefull dyrkare av Tegnér, vilken han dagligdags citerade. Han var en fysiskt ovanligt stark man och uppnådde en ålder av nära 80 år.

Bruno, den äldste av fyra bröder, bland vilka även musikern gjort sig ett namn, föddes den 14 maj 1860. Ända till tioårsåldern var han mycket sjuklig, men blev sedan allt friskare och starkare, vartill hans friluftsliv naturligen i hög grad bidrog. Ty redan tidigt yppade sig hos honom de egenskaper, som sedan blivit de bestämmande för hans liv: naturen och konstnärsdriften. Att klottra och att ströva i skog voro hans käraste sysselsättningar. Mellan 5- och 10-åldern ritade och målade han hav i storm, skeppshrott och hjältar ur den grekiska historien. Havet, som i aldrig sett, har sedan vunnit honom helt, de g hjältarna tror jag han har övergiv han såg ett vilt djur

27/3

ute, blev han — såsom han själv meddelat mig — alldeles förhårad; likaså när han fick se ett fågelbo. Hans tjustring uppväckte isynnerhet fåglar som voro fläckiga och hade s. k. skyddande likhet. Som ett egendomligt drag kan anföras, att han, den blivande storjägaren, länge var till den yttersta grad skotträdd, så att han icke ens tordes

Jägare.

Tillhör Prins Carl.

Göteborgs museum.

Kråkor.

stå i närheten när en annan sköt. Endast så småningom och genom en ihärdig självuppföstran lyckades han övervinna denna svaghet. Hans vapen voro därför länge pilbågen eller helt enkelt den kastade stenen, intetdera att förakta i en övad och stadig hand. Ett av hans stoltaste minnen är, då han en gång som pojke kom hem med icke mindre än sex fåglar, fällda genom stenkastning.

Emellertid tog skolgången sin tid. Han genomgick — med vilket intresse vill jag låta vara osagt — Uppsala katedralskola, dock icke längre än till sjunde klassen; han avlade aldrig någon studentexamen. Under skoltiden mottog han en kortare tid undervisning i teckning av ritmästaren C. G. Holmgren, vars råd och handledning han alltjämt har i gott och tacksamt minne. Från skolan övergick han till Konstakademien i Stockholm, där han stannade i tre år: 1879—1882. En åren 1882—1883 företagen resa till Bayern, Italien och Frankrike, varunder han bland annat några månader studerade för djurmålaren professor

Bergv.

Göteborgs museum.

C. F. Deyker i Düsseldorf, tillskriver han icke själv någon större betydelse för sin konstnärliga utveckling. Man skall även hava svårt att i hans konstnärliga alstring, även den tidigaste, finna någon direkt skolbildning. Starkast påverkad synes han i sin tidigare produktion onekligen av den japanska konsten. I ämnesvalen, motivens begränsning till en liten intimt uppfattad och återgiven »vrå» av naturen, i kompositionen och i den livfulla, rörelsemomentet mästerligt fasthållande teckningen finner man ofta en slående likhet. Något direkt, inträngande studium av den japanska konsten ligger dock icke till grund här för. Liksom så många andra av samtidens konstnärer rönt han inflytande av en andlig strömning. Atmosfären var denna tid så att säga fylld med japanska konstfrön; där de funno lämplig jordmån, slogo de ned, grodde och sköto växt. Liljefors studerade naturen med samma intresse och syfte som den japanska konsten och han kom

Tjäderlek.

Göteborgs museum.

till ungefär liknande resultat. Hur djuprtliggande hans intresse särskilt för rörelsens tolkande var, framgår bland annat av hans ypperliga karikatyrteckningar, som strängt taget icke äro annat än rörelsestudier.

Under de senaste tjugu åren har han utan avbrott varit bosatt på den svenska landsbygden, först på Kvarnbo i närheten av Uppsala, sedan på olika ställen i den östra skärgården, nu senast på egen gård i Järna socken. Allt ifrån dess stiftande tillhörande Konstnärsförbundet, har han regelbundet deltagit i dess utställningar i in- och utlandet. Bland de utmärkelser, han vunnit, må nämnas: silvermedalj på utställningen i Paris 1889, guldmedalj i München och Berlin 1898.

Det är ett slags nybyggarliv som han för, omgiven av sin familj, sina hundar, sina tama och vilda djur, delande sin tid mellan skogen, sjön och ateljén, outtröttlig var han är. Vad han är som jägare och naturkännare, därom tala hans jaktkamrater med vördnad och beundran. Min uppgift är att försöka skildra vad han varit och är som konstnär.

Han är även här en nybyggare.

* * *

Om jag hade något med ungdomens uppfostran att göra och ägde makt och medel att sätta mina planer i verket, skulle jag upprätta ett Liljeforsmuseum. Jag skulle göra det nu, utan att avvakta konstnärens död, begravning och återuppståndelse i konstens hävder, och sedan jag samlat så många som möjligt av hans äldre och nyare arbeten, skulle jag i lugn förtröstan reservera plats även för hans blivande produktion och ta till utrymmet ordentligt. Dit skulle jag så locka ungdomen — även den ungdom vars hår börjat gråna; jag skulle endast bedja dem öppna ögon och sinnen och sedan lämna dem på tu

man hand med sin kamrat och lärare, den outtröttlige skildraren, kunskaparen och sagoberättaren från skog och mark och luft och vatten. Ingenstädes skulle de bättre kunna lära sig tvenne ting, som hava förmåga att sprida ljus över livet: kärlek till och förstående av naturen, samt kärlek till och förstående av konsten.

Nationalmuseum

Havöörnar.

De skulle därvid kunna följa hans egen utvecklingsgång, från den enkla, direkta naturiakttagelsen till en allt större och rikare naturkänsla, från den äventyrslystne pojakens eller jägarens till den fantasifyllde konstnärens syn på livet. Han skulle vinna dem först genom sitt äkta, strålande friluftslynne, sin frihet från all klemighet, allt känslöshet, sin rikedom på iakttagelser och sitt intresse för händelser. Han visar icke blott naturen i den eller den stämningen, utan vad som händer och sker i naturen: alla de dramer eller märkvärdigheter, som utspelas i den djurvärld, som ännu fyller våra skogar, hagar och ängar. Hans konstnärskap har på detta skede just mycket av pojkligheten i sig. Han strövar vida omkring, men han ser sällan vida horisonter: några stammar eller till och med blott några grenar, ett stycke mark, ett skogssnår eller en vassdunge, och inom detta lilla område en händelse, den må vara hur obetydlig som helst, blott den bringar liv och rörelse in i tavlån. Han målar nästan aldrig sina djur i hvila; vad han med förkärlek ser och återger, det är deras rörelse och det karakteristiska i denna rörelse. Detta uppfattar hans blick och bevarar hans minne med en utomordentlig säkerhet, och han tecknar flykten, språnget eller den förberedande muskelspänningen så livfullt som en japansk mästare. Det är hans japanska och realistiska period, japansk i uppfattandet och återgivandet av rörelsemomentet, realistisk i det noggranna, till och med minutiösa studerandet av detaljerna. Se hans »Räffamilj» på Nationalmuseum, och hans »Jagande katt», tillhörig konsul Friedländer i Stockholm, hans »Hökbo» i Fürstenbergiska galleriet m. fl. här återgivna bilder.

Så kommer en serie tavlor, i vilka han skildrar jaktens glädje och spänning, dess friska vildmarkspoesi. Horisonten vidgas, det lilla stycket mark breder ut sig till öppna slätter, där drevet går i vida bukter, av snåret blir storskog, av vassdungen sävklädda insjöstränder. Detaljerna

återgivas icke längre så noga, men vad som är taget med
är sett med jägarens skärpta sinnen. Naturen är upp-

Pilgrimsfalk.

fattad så som den ter sig för jägaren, då han står vändande på bytet och beredd till skottet. Vindens sus i träden, det växlande spelet av sol och skugga, markens doft av mossor och fuktighet, allt som omkring honom finns av form och färg och stillhet och rörelse är närvarande i hans medvetande, utan att han dock alls ger akt på det; det ter sig för honom blott som det syn- och hörbara uttrycket för den intensiva lustförmimelse, som fyller honom själv. (Jägaren, tillhörig prins Carl, m. fl. tavlor.)

Men är jägaren konstnär, händer det att denna vildmarkens poesi får en sådan makt över hans sinne, att han sänker bössan och glömmer att skjuta. Så har det gått Liljefors — dock, skulle jag tro, aldrig annat än figurligt talat; det har kommit en stund, då allt vad han samlat för sin fantasi och sitt vetande under detta mångåriga, intima umgänge med naturen format sig för honom till stora bilder och syner. Då har han lagt bössan ifrån sig och har i stället drömt och tänkt. Då har han gått in i det mörkaste av skogen och stått öga mot öga med berguven, där han sitter på sitt klippblock, i sin dunkla, duniga skrud, orörlig, stirrande med sina gula, ljusskygga ögon, en bild av ensamhetens skrämsel och tjusning. Eller han har skildrat honom såsom rovgirighetens demon, snabb, tyst och fruktansvärd som ödet självt, gripande sitt byte med obändig lystnad, ett skogens sagoväsen, skönt och skräckingivande. (*Berguo* 1895, *Fürstenbergiska galleriet*; *Berguo* 1901.)

Han har en tidig morgon uppsökt den gamla furan borta vid bärgaglantan och betraktat tjäderleken, och han har sagt till sig själv: detta är kärleken, den starka, ursprungliga kärleken, som lockar till strid och sång och underliga åthävor, löjlig och sublim. Han har gått ut på slätten, där den ligger i kall, tidig vårdager, ännu brun och hård, med käle kvar i marken, sträckande sig i vågiga linjer bort mot den mörka skogshorisonten. Och han har

Thielska galleriet.

Örn och bär.

tänkt: detta är mitt land, kargt och fattigt, med långa vintrar och korta somrar, det land som jag älskar och till vilket jag alltid skulle längta tillbaka. Och den känsla, som uppfyllt honom, har format sig till en bild, bilden av de vilda svanorna, som med sträckta halsar, med aftonsolens milda skimmer på den vita fjäderdräkten, sänka sig ned mot den glänsande vattenytan. (*Vårnatt 1896. Enskild ägare, Bremen.*)

Det var på separatutställningen i Stockholm 1895 som Liljefors' konstnärskap uppenbarade sig i hela sin omfattning och rikedom. Bland de utställda verken funnos då även några bilder från skärgården, dit han något år förut flyttat. Under de år som sedan dess gått har han allt intimare levat sig in i dess natur, och med sin hösten 1901 hållna separatutställning, densamma som sedan gjort sin rond genom Europa, har han, kan man säga, införlivat den östra skärgården med vår konst. Så som vår ytterskärgårds, havsbandets starka och bistra liv här blivit skildrat, har det aldrig förut skildrats i svensk konst. Här uppenbarade sig på ett betagande sätt den borne konstnärens förmåga att upptäcka och skapa nytt, även då han går på skenbart kända och banade vägar. Han har i denna natur sett färger, belysningar, scenerier, som icke förut tolkats av konsten. Han har, både bokstavligen och figurligt talat, varit vaken, då vi andra pläga sova. Den första, oberörda morgonen har varit med honom och inom honom, soluppgången, som väcker havet ur dess slummer och ikläder det skrudar av ljus, som vi icke känna.

Det fanns på utställningen 1895 en tavla, nu i Thielska galleriet, som skildrade en soluppgång på havet med en djärvhet och friskhet utan like. Havet ligger där, saffransgult, med blekblå reflexer från himlen på vågaluttningarna; ty morgonbrisen har redan bragt ytan i rörelse och det klingar och sorlar kring kobbarna, där

sjöfåglarna yrvakna drumla sig ner i vattnet. Då man ser på denna tavla, är det som om man själv, yrvaken, men utvilad, frisk och glad, slog upp sina ögon mot havet och ljuset. Och man förundras icke över att vattnet är gult, ty allt är nytt som om man såge det för första gången.

Thielska galleriet.

Vildgäse.

Skrakar.

Thielska galleriet.

Och därför är det också så stort, så enhetligt, så ursprungligt: klippor, himmel och hav skildrade liksom i själva urgrunden av sin tillvaro, med en uppfattning, som jag skulle vilja kalla elementär. Typisk i detta fall är den här avbildade »Skrakar», från utställningen 1901. Bilden av denna himmel, detta hav och denna klippa, mot vilken det bryter sig till skum, är avklädd all tillfällighet: så har det alltid varit, så skall det alltid bli, det är något av oförgänglighet i denna natursyn. Men i förgrunden lyfta två skrakar och piska vattnet till skum med sina snabba vingar. Det är liksom ett skri, som lyfter sig ur stillheten, vilt och lössläppt, ögonblickets jubel eller skrämsel, snart åter förklingande.

Och så som han, slättbon, älskar och förstår skärgården! Det fanns en liten tavla på utställningen, en direkt naturstudie, målad i ögonblickets stämning, lämnad så som den var, utan överarbete och retuscher. På en klippa i förgrunden en nästan vuxen måsunge, som står och ser ut över fjärden. Det blåser skarpt och byigt, mörka kårar draga över vattenytan, himlen är betäckt av sönderslitna moln, holmarnas magra vegetation böjer sig undan vindstötarna. Så kärvt, så hårt, så fattigt, men så kärleksfullt sett och återgivet, så manligt och modigt.

Thielska galleriet.

Rav.

Man blev varm om hjärtat, när man såg det; — det var svensk natur.

Och till sist hans »Bränningar». Vilken storslagen förenkling av detta så ofta brukade och missbrukade motiv. När man väl gjort sig förtrogen med den mäktiga behandlingen, är det som om man aldrig förr sett motivet målat och de många dukarna med vitt skum över ordentliga klippor och snälla vågor bliva barnjoller gent emot denna trotsiga dityramb. I fonden ligger havet, mörkt och hotande, en avlägsen, kaotisk kraftkälla, från vilken bränningarna komma skridande, två vita, mäktiga kammar, obrutna ännu i sin framstormande kraft. Längst fram, innanför klippgrunden, kokar vattnet som i en kittel, grönt av sälla, brunt av tång, med en bred, fräsande skumkrans. En ensam sjöfågel sveper förbi i tung och brådslande flykt. Det är en storhet och mäktighet över denna bild, som gör den för alltid levande i minnet.

* * *

Jag har här, i stora, allmänna drag, med en skemativering, som icke gärna kan undvikas i en översiktlig framställning, sökt teckna utvecklingsgången av Liljefors' konstnärskap. Från den tidigaste detaljskildringen, hans ungdoms novellistiska konst, har det utvecklats sig till en allt större och mäktigare bredd i föredraget. Hans djurskildringar äro numera verkliga djurepos, i vilka hela naturens växlande liv spelar in, och som spegla årstidernas kretsång, de evigt samma, evigt lika unga känslorna av kärlek, kraft, hunger och mordlust. Men varje stämning, som fyller honom och vill taga sig uttryck i bild, samlar sig dock alltjämt om en bestämd företeelse. Han talar till oss som konstnär på samma sätt som bonden, jägaren eller fiskaren talar om naturen, med anförande av åskådliga drag, händelser och tidsbestämningar. Hans fantasi

är fylld med kunskap om livet, svävar aldrig ut i obestämnda drömmerier, finner alltid, nu som förr, en hållpunkt i en händelse. Endast att ramen omkring denna händelse ständigt vidgats och att sammanhanget mellan den och omgivningen starkare betonas. Han är alltjämt, även i sin fantastik, den mest realistiske av våra naturskildrare och naturdiktare, hans landskap hava en utpräglad lokalfärg, och vad man aldrig svävar i ovisshet om, det är att den natur han skildrar är svensk.

Karakteristiskt för hans uppfattning i detta avseende är följande yttrande som fäst sig i mitt minne:

»Vi betrakta i allmänhet djuren på samma sätt, som man kan tänka sig att en marsinvånare, försatt på vår jord, skulle betrakta människorna. Han skulle hos dem endast se raserna, typerna, kasterna, icke individerna. Vad jag däremot försöker framställa i mina djurbilder, det är just individerna. Jag målar djurporträtt.»

Och han erkände att publikens okunnighet om detta stundom grämde honom, och att det glädde honom när någon kunde se t. ex. hur gammal en sjöfågelsunge var, som han målat. Jag tror nu för min del, att han — och det göra målare ofta — förväxlar publikens förutsättningar med sina egna. Det viktiga är icke att publiken vet, hur gammal ungen är, utan att Liljefors vet det. Denna vetenskap är det som ger hans tavla dess övertygande prägel av liv och sanning, även om den icke blir direkt uppenbar. Den äkta konstnären vet alltid mer än han visar, till skillnad från den oäkta, som visar mer än han vet.

Men det framgår av detta yttrande, hur intimt jägaren, naturforskaren, vetenskapsmannen hos honom äro förenade med målaren. Det händer till och med någon gång, att iakttagelsens nyhet och skärpa dragit intresset från den konstnärliga skapelsen, att zoologen gjort sig gällande på konstnärens bekostnad. I regel är det dock en obruten och oupplöselig enhet mellan innehåll och form, kunskap

och konstnärlig ingivelse. Det är just det märkliga hos honom att konstnären täcker djurkännaren.

Det att man aldrig, eller nästan aldrig, skönjer iakttagaren, betraktaren annat än bakom målaren är det beundransvärda i Liljefors' djurlivsskildring på dess nuvarande stadium. Han står icke utanför sitt ämne och skildrar det, han är mitt uti det och lever dess eget liv; eller det lever inom honom, i hans fantasi, som är så mättad med verklighetsstoff, att den icke behöver den direkta iakttagelsens kontroll. Därav den suveräna friheten och omedelbarheten i föredraget. Han icke blott vet huru fåglarna röra sig i luften och vila på vattnet, hur de dölja sig och hur de gripa sitt rov, han kan det själv. De ha meddelat honom själva den innersta hemligheten av sin tillvaro, det är jämvikten mellan deras egen vitala kraft och de yttre makter, med vilka den har att kämpa, som han tolkar med en förundransvärd säkerhet. Se t. ex. på hans mästerliga, monumentala »Havsörnar» på Nationalmuseum, hur de båda jättefåglarnas flykt är skildrad i sin tyngd och sin kraft, sin nödtvungenhet att hålla sig uppe över, icke låta sig gripas av det upprörda elementet, i vilket rovet måste sökas. Och jämför därmed måsens flykt på hans tavla »Måsar», målad och utställd 1901, i dess halvt svävande, halvt sjunkande rörelse, dess mjuka framåtgållande, dess trygga samhörighet med den böljande havsytan. Eller se på den grandiosa tavlan »Vildgäss» 1898, tillhörig Köpenhamns museum, hur mästerligt övergången från flykt till vila i dess olika stadier är skildrad hos de fyra fåglarna i högra hörnet. Många andra exempel att förtiga. Flykten tecknar Liljefors med en osviklig säkerhet, en fullkomligt enastående kunskap, en insikt i rörelselagarna, som, enligt vad jag hört uppgivas, är byggd på ett flerårigt, rent vetenskapligt studium, men som dock, och det är kanske det allra märkligaste, i hans verk synes vara resultatet av en omedelbar intuition. Detsamma gäller om hans sim-

Enskild ågar. Bremen.

Vårnatt.

mande sjöfåglar. De äro icke lagda på vattnet, de flyta verkligen, jämvikten, det sätt, varpå de låta sig föras med av eller kämpa mot vattnets rörelse, deras frihet i och deras förtrolighet med elementet äro givna med övertygande sanning.

Aldrig förr, med undantag kanske för den japanska konsten, har djurlivet skildrats så i sin ensamhet och sin ostörda samhörighet med naturen. Det är intet öga som bespejar dessa änder, där de i nattens stillhet röra sig i de täta vassarna. I små, lekande, brutna spegelbilder anar man sommarhimlens vidd, som breder sig i klarhet och dunkel och mjuka, smältande färger, men vassen står hög och tät och skyddande, och i det grunda vattnet skymtar botten fram med sina skatter och hemligheter. Det ligger ett ljust och fridfullt och dock på intet sätt sentimentalt leende över dessa idyller. Då konstnären målat detta, har han sett det med andens egen horisont, och dess välbehag över vassens lugna hemliv har fyllt honom. (*Änder i vassen, 1901.*)

Och samma intimitet, endast än mera gripande, är det i skildringen av den mäktiga ödsligheten ute på havet, där storlommarna gunga på vågorna. (*Storlommarna, 1901.*) Det är havet, oändligt i sin vidd och sitt djup, rullande fram med stora, mäktiga, grönskimrande vågor, överdraget av vattenångor, gungande, brusande, levande i majestätisk oro. Och på den främsta vågen plöja storlommarna sin väg mot vinden, gåtfulla och mystiska med sina ormlikt böjda halsar, en fjäderdräkt, som lånat havets grågröna skiftningar, ensamma levande i denna ödslighet. Det är för mig mera av havets mystik i denna tavla än i alla Böcklins havsmänniskor, och den är dock given med det mest omedelbara verklighetssinne. I uppfattningens storhet, i utförandets inspirerade liv och stolta behärskning står den kanske främst inom Liljefors' hela produktion, ett mästerverk utan vank och lyte.

Jag skall så till sist tala något om Liljefors' teknik. Jag kan här vara kortfattad; det rent tekniska spelar i hans konstnärskap icke någon framträdande, i ögonen fallande roll. Då det är som bäst, tjänar det lydigt, ärligt och oförskräckt hans konstnärsviljas intentioner, men pockar icke för sig på någon uppmärksamhet och har icke heller något särskilt fängslande. Som jag i begynnelsen av denna

Svanor.

Tillhör änkefru H. Martin.

studie framhåll, är han i sällsynt grad fri från all skolbildning. Liksom hans kunskap om livet alltid är första hands kunskap, så avlockar han även naturen själv sina framställningsmedel.

Detta icke så att förstå, som skulle hans uppfattning och framställningssätt gå på sidan om och vara oberörda av de samtida rörelserna inom den europeiska konsten. I det stora hela kan man säga att hans egen utvecklings-

3-gradsdjurens närmaste förfäder av Bl. ha. L. G. Andersson.
 Handledning vid elementära dissektioner. Däggdjuren av prof. Hammar.
 Mål och anvisningar beträffande hönsens skötsel av Joh. Nyman.
 De veneriska sjukdomarna (tryckt) av prof. E. Wulander. 2:a uppl.
 Åkerjorden av A. G. Kallgren.
 Om läkning av Georg Brandes.
 Om anstaltsvård av sinnessjuka av prof. Frey Sörensen.
 Ett modernt renhållningssystem av dr. N. von Post. Med 22 fig.
 Regeringsformen av C. G. Bergman.
 Skrätyväget av E. Sönnmarin.
 Det skönas problem av Rich. Bergh.
 De i Sverige i stort odlade kulturväxterna av A. G. Kallgren.
 Kort översikt av vårt läroförhållande av Sven von Snellders.
 De smittosamma sjukdomarna och hemmen. I. Av dr. R. von Post.
 Socialiststaten och nutidssamhället av prof. Kaut Wickström.
 Handledning vid elementära dissektioner. II. Fåglarna, av prof. Hammar.
 Ett hem, dess byggnad och inredning av arkitekt K. Östberg. 2:a uppl.
 De smittosamma sjukdomarna och hemmen. II. Av dr. R. von Post.
 Språkforskningens strid mot gällande dogm. Av prof. H. Almqvist.
 Nordisk folktro och fornordisk religion av prof. Henrik Schück.
 Carl Larsson. Av Georg Nordenskiöld. 2:a uppl.
 Bruno Liljefors. Av Tor Halberg. 2:a uppl.
 Anders Zorn. Av Tor Halberg. 2:a uppl.

138. Naturminnesmärken och naturskydd. Av doc. Rutger Sörenander.
139. Tänderna och deras vård av tandläkare Albin Lenkordt.
140. Henrik Ibsen av Torsten Fogelqvist.
141. Om rudimentära organ hos människan som bevis för hennes ursprung av prof. Hjalmar Öhrvall.
142. Första kammaren i Sverige och andra Hinder av red. V. Spångberg.
- 143—144. Kommunal rösträtt i Sverige av fl. band. K. Jönas Thelin. 2:a uppl.
145. Kommunal rösträtt i utlandet av fl. band. K. Jönas Thelin.
- 146—147. Våra vanligaste främmande ord jämte uttal och förklaringar av doc. O. Östergren.
148. Kristendom och moral av prof. Eds. Westermarck.
149. Religion och magi av prof. Eds. Westermarck.
150. Jordreformen av fl. dr. Sven Brismann.
151. Vattnet av fl. band. Håkan Sandqvist.
152. Massornas själsliv och andlig smitta av prof. B. Gadelius.
153. Om besatthet och tillände med tungomål av prof. B. Gadelius.
154. Sinnessjuka och sinnessjukvård av prof. B. Gadelius.
155. Förbrytaren och samhället av prof. B. Gadelius.
156. De gemensamtamenliga biskernas tillkomst av prof. Henrik Schück.
157. Den israelitiska litteraturens utveckling av prof. Henrik Schück.
158. Telegrafering utan tråd av civilingenjör Max Grenander.
159. Kyrkan och prästen enligt Sveriges tidigaste lagar av fl. dr. Arnold Bratt.

Skrifterna säljas även inbundna i band å kr. 2: 60. Hittills ha utgivits band IX (nr 1—165), varje band innehållande i regel 8 häften.

Skrifterna utgivas av en av Stadsföreningen Verdandi Årligen vald Småskriftkommitté, bestående av fem medlemmar. Under 1908 utgives kommittén Anton Blanche, fl. band. Uppsala, Teon Bratt, Åkers, Stockholm (redaktör), v. Ericson, professor, Uppsala, Rutger Sörenander, docent, Uppsala, och Hj. vill, professor, Uppsala.

Återförsäljare erhålla goda villkor och antaga även på obetydliga platser om Jan därnå ges hos Verdandi Småskriftkommitté, Stockholm.

Verdandi småskrifter säljas i alla boklädor.